

МІФОЛОГЕМА ШАМБАЛИ В УЛЬТРАПРАВІЙ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ
ТРАДИЦІЇ

З кінця 70-х рр. ХХ ст., як альтернатива соціально-політичному явищу “травня 1968-го”, постає своєрідний ідеологічний рух т.зв. “нових правих” з його прагненням реабілітації ідей “консервативної революції” 20-30-х рр. (їх носії – Дж.А.Ч.Евола, А.Мюллер ван ден Брук, Р.Генон, М.Еліаде, Дж.А.Борджезе, Р.Г.Ассаджолі, Е.Юнгер, К.Кодряну), начебто викривлених німецьким нацизмом та італійським фашизмом. Існуючи, здавалося б, на маргіналіях суспільства, ідеї “нових правих”, проте, виявилися синхронними з тими настроями мешканців Окциденту, що визначаються термінами New Age (“Новий вік”), “Ера Водоля” або “неоязичництво”, а саме – з пошуками гармонії, з прагненням до духовності як здатності перетворити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі, до багатовимірного сприйняття світу. Представники New Age з увагою та зацікавленням ставляться до боротьби з європоцентризмом, до доктрин негритюду, коншієншизму, растафаріанства, латиноамериканських психотехнік, неосуфізму, неоведантизму тощо. Для певної частини представників покоління New Age, як правило політично заангажованої та критикуючої “суспільство споживання”, “владний істеблїшмент”, “декадентські” США та Європу, зацікавленість викликає саме філософія “консервативної революції” (інтегрального традиціоналізму, “третього шляху”) та міфологеми, котрими вона оперує (див. наші дослідження: [1]). Власне, однією з таких чільних міфологем, що репрезентують “надлюдську владну ієрархію Традиції”, підпорядкування якій і становить, начебто, сутність людини і досягнення нею “гармонії буття”, є міфологема Шамбали (Шамбхали).

Європейцям про легендарну Шамбхалу (Ксембала, Xembala), країну блаженних мудреців у надрах Гімалаїв, що ніби межує з державою Согпо (Монголією) [2, с.20], вперше розповіли в XVII ст. ченці-езуїти Етьєн Кацелла (в інших джерелах – Стефан, Естебан чи Естевар Качелла, Каселла чи Казелла; пом. у 1650 р. у Шигатзі) та Жоао Кабрал (в інших джерелах – Жак, Йоак або Джон Кабраль чи Каброль). Вони побували у тибетському царстві Цанга (де заправляли лами школи “червоних шапок”- “кармапа”) в 1626 р. і в Бутані в 1628 р. Мандрівники в 1629 р. досягли міста Шігадзе у володіннях панчен-лами і ототожили Тибет не з Шамбалою чи Китаєм (Cathay), а з відомою з карт Великою Тартарією (Татарією) [3, с.180-181].

Шамбхала вказана також на карті XVII ст., складеній католицькими монахами в Анвері. Католицький єпископ Делаплас при пекінському дворі у своїх “Анналах поширення віри” (опубл. у XIX ст.) розповідає про те, що в роки важких криз китайський імператор посилав делегації в Шамбалу за порадою.

Про Шамбхалу повідомляють угорські вчені: в XIX ст. була надзвичайно популярною в Угорщині ідея про прабатьківщину угрів у Тибеті та спорідненість їх з тибетцями (свого роду реакція на відкриття європейцями своєї спорідненості з ведичними аріями та індусами). Багато угорських учених спеціально мандрували у Тибет для досконалого вивчення тибетської мови та складання етимологічного словника пратибето-угорської мови. Так, наприклад, філолог А. Чйома де Кйорйоші в 1827-1830 рр. у тибетському монастирі здійснив вивчення тамтешньої бібліотеки і встановив, що Шамбхала розташовується між 45-м і 50-м градусами північної широти, за рікою Сіта або Яксарт, тобто в землі тюркомовних уйгурів (тепер – китайський Синцзян – “Нова земля”), у той час як Тибет – десь між 27-м і 35-м градусами північної широти [4].

“... Вчення, принесені з Шамбали, – писав М. Реріх, – трапляються і в працях учених Європи. На кладовищі Дарджілінгу похований загадковий чоловік, угорець, родом, який жив на початку XIX століття. Пішки він пройшов з Угорщини в Тибет і залишався багато років у невідомих монастирях. У тридцятих роках минулого віку Чйома де Кйорйоші помер. У працях своїх він вказує вчення з Шамбали, яке встановило наступну за Буддою ієрархію. Прийшов цей вчений з Угорщини – характерно. Загадкова його діяльність” [5, с.52].

Проте в 1820 р. саме тибетський географічний атлас “Всесвітня географія” розташовує Шамбалу ... в Європі. Там, зокрема, зазначалося, що першовідкривач Америки Христофор Колумб народився в місті Генуя, що в королівстві Шамбхала. В коментарях також було додано, що Шамбалу ще називають Кастилією, а її столицю Калапу – Мадридом [6, с.8].

Російський культуролог В. Голованов вважає, що міфічні уявлення про Шамбалу, таємну гірську країну, розташовану десь у Тибеті, мають саме європейське походження та найбільш ретельно були опрацьовані у писаннях товариства Мартиністів – таємного і містичного руху європейської окультної революції Нового часу (засновник – містик-масон Мартінес де Паскалі, автор книги “Про відновлення істот у своїй відпочатковій якості, а також про силу духовну та божественну”): Главою ордену свого часу був відомий магістр та містик Папюс [7, с. 109]. Орден був реформований містиком графом Сен-Жерменом (пом. 27.02.1784 у палаці принца Чарльза), який з’явився у Франції в часи короля Людовіка XV. Графа привіз із Пруссії 1743 року маршал де Бельіль, а представила

королю фаворитка маркіза де Помпадур. Вважалося, що він є посланцем адептів вчення Серця (в 1737-1742 рр. він, начебто, був гостем перського шахіншаха, а в 1757 р. його бачили в індійській Калькутті). Проте король прагнув використати Сен-Жермена для укладання сепаратного миру з Пруссією, але союзниця Франції Австрія заявила рішучий протест і тому Сен-Жермен змушений був втікати до Англії. В 1762 р. він з'являється при дворі російського імператора Петра III в оточенні дружини царя Катерини Ангальт-Цербської. Сен-Жермен відіграв помітну роль у змові Орлових та зведенні Катерини II на престол. Учень Сен-Жермена прусський принц Карл фон Гессе-Кассель сприяв Сен-Жерменові у заснуванні масонства високого ступеня – сплаву доктрин розенкрейцерів, тамплієрів і масонів*. Крім того, Сен-Жермен входив до різних масонських лож Європи. Їх членами були і Вольтер та Руссо. Місія Сен-Жермена полягала, начебто, у відверненні кривавої сторінки Великої французької революції. Зазнавши невдачі, він, за словами його учнів, повернувся до Гімалаїв і мав знову з'явитися в Європі десь 1875 року (саме тоді Оленою Блаватською-Ган було засновано Теософське Товариство) [8, с.211-213].

Надалі мартиністи злилися із течією масонів-ілюмінатів, яку в Баварії заснував у 1776 р. професор канонічного права Інгольштадського університету, колишній єзуїт Адам Вайсгаупт (Вейсгаупт), а ілюмінатів Авіньона об'єднав бенедектинський абат Антуан Пернеті, та з групою "Світлийший Орден суворого дотримання заповітів" ("нові тамплієри"), заснованою в 1751 р. бароном фон Гундом [9, с.161, 164], хоч офіційно ці рухи збереглися як окремі структурні одиниці, утворюючи, швидше, "федерацію".

Послідовницею секти мартиністів-ілюмінатів була й Женні фон Вестфален (1814-1881). Для неї, як дочки аристократа від другого шлюбу, яка не могла успадкувати титул і статки батька, надто привабливою стала доктрина соціальної справедливості баварсько-авіньонського Ордену. До нього вона втягнула свого друга дитинства (а потім і чоловіка) адвоката Карла Генріха Маркса (1814-1883) та всіляко сприяла його дружбі і співпраці з іншим мартиністом-ілюмінатом, англійцем німецького походження Фрідріхом Освальдом Енгельсом (1820-1895), автором езотеричного лібрето опери "Кола ді Рієнцо" (1840-1841) та окультної газети "Північна зоря", пропагатором ідей ілюмінатів у середовищі англійських чартистів (надалі Ф.Енгельс серйозно еволюціонував до позитивістського табору і часто згадував із сарказмом своє "ілюмінатське" минуле).

* "Ці об'єднані секти творять синагогу диявола, маючи повагу і силу, спрямовують свої зусилля на божу Церкву, щоб її найганебніше поневолити. Вони хотіли б, щоб Вона зникла з лиця землі" (Енцикліка "Qui pluribus", 9 червня 1865 р.)

У 1899 році в Петербург повернувся граф В.Муравйов-Амурський, прийнятий в паризьке товариство мартиністів, який заснував російську ложу. Як вважає дослідник А.Андреев, реальна історія Шамбали відкривається в лютому 1893 року “Запискою” надвірного радника Петра Бадмаєва про завдання російської політики в Азії, в котрій детально викладено процес колоніального руху Росії на схід та можливості приєднання до імперії Монголії, Китаю та Тибету. Зокрема, Бадмаєв стверджував, що в Монголії вірять у те, що через 600 років після смерті Чингісхана над країною буде встановлене біле знамено і вона буде під владою Білого Царя, котрий повною мірою асоціювався з російським. Аналогічно у Тибеті вірили, що Білий Цар є втіленням богині Дара-ехе, покровительниці буддизму. В містичній географії Тибету саме Росія вважалася Білою Північною (Чанг) Шамбалою. Згодом завдяки Бадмаєву та Есперові Ухтомському, колишньому російському посланнику в Китаї, у Петербурзі виділили місце, де на кошти далай-лами було споруджено храм Калачакри – Шамбали. Вітражі в дацані зробив Микола Реріх [10, с.109-110]. Надалі ідея про Шамбалу стає одним із пунктів “кредо” всіх теософів та езотериків.

“... Легендарна гора Меру за “Махабхаратою” і така ж легендарна висота Шамбала в буддійських вченнях – обидві лежали на північ і слугували висотами посвячень. І ніде детально не сказано про такі місця високого знання” [11, с.42].

Про рай Шамбали з уст монгольського лами розповів європейцям буддійський монах калмик База Гелонг, котрий у 1891 р. відбув паломництво у Тибет. Про Шамбалу розповідає й інший паломник – бурят Г.Цибіков. Він ніби бачив книгу третього панчен-єрдені під назвою “Шамбалай-монлам” (“Благісні побажання Шамбали”), де пророкувалася майбутня війна Шамбали з іновірцями-мусульманами (лало).

У роки громадянської війни в Росії барон Роман фон Унгерн наснажується містичним прозрінням Сведенборга, за яким тільки у мудреців євразійського сходу – Тартарії – Монголії можна знайти Таємне Слово, ключ до розгадування сакральних циклів, а також справжній містичний манускрипт, втрачений людством, під назвою “Війна Єгови”. Барон Унгерн декларував: “Місія Монголії – слугувати перепоною для осатанілого апокаліптичного людства – гогів і магогів більшовизму та демократії, профанічного світу. Виродків сучасного світу... Тут, саме тут слід відновити Традицію та дати бій проти сил Заходу – цієї цитаделі збоченства, джерела зла. Вся доля мого роду – це рух на Схід, до Сонця, що Сходить. У мене нема спадкоємців, і я сам дійшов до східного краю Євразії. Далі немає куди. Від цього магічного пункту сакральної географії повинна розпочатися Велика Реставрація. Халха – Святі степи – Великий щит...” [12, с.112].

З протилежних позицій до Р. фон Унгерна виступили художник М.Реріх (1874-1947) та його дружина – теософ Олена Реріх (1879-1955): “...Вже говорив, що наші представники відвідали Маркса в Лондоні і Леніна в Швейцарії. Явно було промовлено слово Шамбала. Різночасово, але однаково обидва вожді запитали: “Які ознаки часу Шамбали?”. Відповідь була: “Вік істини і світової общини”. Обидва вожді однаково сказали: “Нехай швидше прийде Шамбала”. Словами вождів вимірюємо спадкоємців... У книзі общини не може бути пропущене поняття Шамбали” [13, с.25].

Одним із проєктів, який М. та О.Реріхи обговорювали у 1926 р. з більшовиками Г. Чичеріним та А.Луначарським, було створення в центрі Євразії великої монголо-сибірської держави – “Новой Страны” на основі буддо-комуністичного світоустрою, такої собі “Червоної Шамбали” (пізніше цю ідею розвивали російські євразійці, пропонуючи заснувати на Алтаї нову столицю Росії). Це було більш ніж реально, оскільки ще 26 травня 1918 р. статтею “Ключі Сходу” газета “Жизнь Национальностей”, орган Наркомату у справах національностей, пропагувала ідею А.М.Амур-Санана використовувати калмиків для поширення “ідеї Влади Рад” серед монголо-буддійських народів Євразії. Надалі радянський уряд фінансував декілька експедицій та дипломатичних місій у Тибет”.

На початку ХХ ст., як описує російський дослідник О.Андреев у книзі “Час Шамбали” [16], серед європейських традиціоналістів отримав поширення ще один, поряд із Шамбалою, центральноазіатський переказ – про підземну країну Агартха (Агарті, санскр. “невловима”, “недоступна”, “невразима”). В 1911 р. послідовники щойно померлого французького традиціоналіста Александра Сент-Іва д’Альвейдра опублікували у Парижі його твір під назвою “Місія Індії в Європі” (“Mission de l’Inde en Europe”). Фактично це було друге видання книги, бо перше, 1886 року, автор власноручно знищив, залишивши лише один примірник*.

У цьому творі Сент-Ів розповідає про таємничу країну в надрах Гімалаїв – Агарті (Agarttha). Країна ця має “синархічну” форму правління, її населення становить 20 млн. чоловік. Згідно із вченням Сент-Іва, існує два типи організації людських співтовариств: анархічний, пануючий на землі протягом останніх 5 тисяч років, і попередній – синархічний. Сутність синархічного ладу (від грецького “синархія” – “співвладдя”), що є одночасно теократичним і демократичним, складається з потрійної “соціальної” ієрархії влади: жрецтво, ініційовані миряни, глави сімейств (батьки і матері). Така система управління соціумом є втіленням вищого

* Дані в нашій статті про діяльність А.Сент-Іва та його послідовників подаються за інтернет-порталом Групи дослідження основ відпочаткової традиції “Мезорея” (<http://www.mesogaia.il.if.ua/saintyves.htm>; <http://mesogaia.bulava.org/saintyves.htm>).

Божественного Промислу, умовою соціальної гармонії та справедливості, бо повністю відповідає троякій природі людини – інтелектуальній, моральній і фізичній.

Власне синархічною влада була створена 9 тисяч років тому легендарним Рамою (героєм давньоіндійської “Рамаяни”) як гігантська універсальна імперія Овна (Empire Universel du Belier). Саме звідси починається “сакральна історія” білої раси, котра перемогла тоді пануючу “чорну расу”. В цій імперії Агарттха виконувала роль одного з релігійних центрів – “університетів”, де зберігався вищий гнозис та здійснювалися ініціальні обряди. Правляча династія, глава якої титулувався brahatma (brahmatma), належала до так зв. “Сонячної” (Surya-vansha), котра колись мешкала в Айодхі і веде свій родовід від Вайвасвата (Вівасвата), сьомого Ману даного циклу. Але приблизно за 3 тисячі років до н.е., внаслідок розкольніцької діяльності принца Іршу, який відкинув божественні Принципи, розпочався розпад премордіяльної Рамідської імперії. На землі поступово запанувала Анархія. Саме тому агартійці “пішли під землю”. Іршу очолив повстання “царсько-кшатрійської” касты проти жрецтва. Символами повстання стали “Бик” (“Телець”), “Місячний Серп”, “Червона барва”, “Червона голубка”.

Характеризуючи “соціально облаштовану” – синархічну – державу Агарттху, Сент-Ів всіляко прагнув підкреслити її відмінність від держав анархічного типу. Агарттха не знає насилля, їй невідомі такі збочення сучасного світу, як бідність, проституція, п’янство, антагонізм верхів та низів, поділ людей на касты тощо. Керована “вождями великої духовної сили”, вона є “центром ініційованих”, що зберігає у своїх надрах “літописи людства за весь час еволюції на землі протягом 556 віків”. Міста Агарттхи “розташовані найчастіше у підземних будовах” і тому невидимі людям. Там, у череві землі, заховані найбагатші бібліотеки агартійців – “повне зібрання всіх мистецтв і давніх наук”. Там же у підземеллях “численний народ двіджасів” (народжених двічі) вивчає священні мови, а серед них – “універсальну” мову Ватан.

Про Агарттху Сент-Іву начебто розповів афганський принц Харджі Шаріф. З його благословення Сент-Ів створив на Заході організацію з метою пропаганди принципів “соціальної держави” – Синархії.

“... Середньоазіатський переказ, – зауважує російський окультист-художник М.Реріх, – говорить про таємничий підземний народ агарті. Наближаючись до входів у його благе царство, всі живі істоти замовкають і благоговійно переривають шлях. Згадаймо руський переказ про таємничу чудь, що відійшла під землю від переслідування злих сил. Священна легенда про підземний град Кітеж веде у ту ж таємницю” [14, с.44].

Інтерпретатор поглядів Сент-Іва Серж Ютен вважає, що Агарттха – це явище т.зв. “паралельних світів”, мешканці котрих потрапляють у наш світ за допомогою спеціальних “літальних” апаратів та впливають на події земного буття.

Німецькі інтерпретатори Сент-Іва вважають, що Агарттха, центр Гнозису, символізує “шлях правої руки” (правобічної свастики), а Шамбхала, центр Могутності, – “шлях лівої руки” (лівобічної свастики). Начебто саме другим шляхом пішли після катастрофи в пустелі Гобі ті арійці, котрі стали предками германських племен (пор.: назва кельтської касти жерців “друїди” пов’язана з франц. *droite* “права сторона”, а назва балто-північнослов’янських жерців “кріве” – з поняттям “кривий, лівий”).

У 1915 р. книга Сент-Іва була опублікована в Росії стараннями графині М.В.Келлер та її сина Олександра. Саме звідти більшовики запозичили поняття “Ради” (*le Conseil*), де воно означало державний інститут “Соціальної держави”. В радянські часи ідеї Сент-Іва пропагував традиціоналіст і літератор, співробітник Всесоюзного інституту експериментальної медицини А.В.Барченко, акцентуючи на універсальній науці агартців “Дюнхор”, тобто нейроенергетиці. Про його діяльність розповідає книга спогадів сина: С.А.Барченко “Из мрака” (Москва, 1991).

Сент-Ів створив “Археометр” – містичну діаграму, яка являє собою “ключ до всіх світових релігій і наук давнини, а також до універсальної релігії та універсальної науки”. Археометр, або “археометрична планісфера” – це певний пристрій, що складається з рухомих концентричних окружностей, у котрі вписані різні “елементи відповідностей” – букви давніх алфавітів, ноти, барви, знаки планет та інші символи. Над створенням цього проекту Сент-Ів працював 15 років, майже до кінця 1890-х. Археометр з’явився на світ у результаті шести одкровень, отриманих метром окультизму у різний час. Так, індійський гуру Харджі Шаріф, який навчав Сент-Іва санскриту, відкрив йому алфавіт універсальної мови “ваттан”, що походить з Агарттхи. Іншим джерелом знань для містика слугувала душа померлої в 1895 році дружини, графині Марі-Віктуар Келлер. У 1897 р. у день Пасхи Сент-Ів “отримав” від свого “Ангела Світла”, як він називав Марі-Віктуар, певну “Таблицю відповідностей”, названу ним за рядком біблійного псалма “*Coeli enarrant*” (“Небеса проповідують...”). 26 вересня 1900 р. учень Сент-Іва, знаменитий французький окультист і глава ордену мартиністів Жерар Енкосс (Папюс) провів публічну демонстрацію Археометра на Міжнародному конгресі спіритів та спіритуалістів у Парижі. Папюс після смерті вчителя в 1909 р. видав трактат про Археометр (1911-1912). Дана книга складалася з трьох частин: широкого теоретичного вступу під заголовком “Істинна мудрість”,

детального опису Археометра і розділу, присвяченого його оперативному використанню.

Прообразами Археометра Сент-Іва були “Ars combinatoria” Раймунда Луллія, астрологічні сфери Гійома де Карпентра, “Прогнометр” Вронського та планіметрична сфера Адольфа Берте.

Александр Сент-Ів народився в католицькій сім'ї. Вихователем його був католик Фредерік де Метц. Після короткої служби на морському флоті у Бресті Сент-Ів поселився на одному з нормандських островів. Потім він вступив у товариство ілюмінатів, членами якого були його наставник де Метц та академік Віктор Гюго. Тут і склалося його уявлення під впливом великого письменника про прадавній “соціальний заповіт”. У товаристві він знайомиться з працями каббаліста Фабра д'Олівє, зокрема “Відновлена єврейська мова” (La langue hebraique restituee).

Після розгрому Паризької комуні в 1871 р. Сент-Ів поступив на службу в Міністерство внутрішніх справ, видав декілька збірок віршів. У 1877 р. у Лондоні взяв шлюб з 50-річною російською графинєю Марією Вікторівною Келлер (уродженою Ризнич). Залишивши службу, Сент-Ів купив в Італії титул маркіза д'Альвейдра і зайнявся соціально-езотеричними пошуками та літературною творчістю. Близько 1880 р. він отримав від якихось індійських гуру (Ріші Бхагвандас-Раджі-Шріна і Харджі Шаріф) посвячення в таємне вчення.

Найбільш популярними працями Сент-Іва були: “Місія соверенів” (1882), “Місія робітників” (1883), “Місія євреїв” (1884), “Місія Індії в Європі” (1886) та “Місія французів” (1887). У цих працях він розкривав основи “іудео-християнського соціального закону” – Закону Синархії – та виклав синархічний погляд на історію людства. Основи закону Синархії начебто передавалися протягом 86 століть по ланцюгу наступності через посвячених adeptів: від індусів до єгиптян, від єгиптян до євреїв, від євреїв до християн.

Сучасну науку Сент-Ів відносив до т.зв. “іонічної інволютивної Традиції”, а “премордіальну науку” – до “дорійської інволютивної Традиції”. Обидві Традиції за суттю є полярними: перша уособлює “лунарний”, жіночий полюс, а друга – “солярний”, чоловічий. У результаті катастрофи з крахом Імперії Овна два полюси Традиції стали непримиренно ворожими, аж доки вони знову не “змиряться” у великій Синархії.

У 1924 р. була опублікована книга “Звірі, люди і боги” М.Фердинанда Оссендовського, міністра фінансів уряду адмірала Колчака, в якій описуються його подорожі Центральною Азією в першій половині 20-х рр. ХХ ст. Значна частина оповідей ідентична тим, які розповідав Сент-Ів. Це навіть дало декому підстави говорити про відвертий плагіат. Р.Генон на основі текстологічного аналізу зробив висновок, що інформатори Сент-

Іва та Ф.Оссендовського належали саме до різних азійських традицій. Якщо перший отримав свідчення про таємничу державу з індійського джерела (де вона називається *Agartha*, використовує також форму мантри як *Aum*, титули – *brahatma*, *mahatma*, *mahanga*), то другий – з монгольсько-ламаїстського (*Agharti*, сакральна мантра – *Om*, тобто правильна транскрипція індійського *Aum*, титули – *brahytma*, *mahytma*, *mahynga*) [15, с.6-7, 24].

Аналогічно й Реріхи претендують на те, щоби відстояти самостійність свідчень М.Оссендовського, але, на відміну від Р.Генона, посилаються на те, що “і нам розповідали”: “Даремно думати, що в книзі “Звірі, Люди і Боги” все межує з малоймовірною фантазією. Там більше правди, ніж думають. Так і чарівниця, згадана у цій книзі, все ще жила, коли ми були в даний приїзд. Вел(икий) Вл(адика) Шамб(али) у Гомпа не є вигадка. Версію цього ми самі чули” (З листа О.Реріх від 19.03.1936 р.).

Позиція Реріхів ідентична тій, що займали шотландські патріоти, які відстоювали оригінальність пісень Оссіана вже після доведення, що вони є витвором літературного таланту Дж.Макферсона.

У радянській Росії послідовником учення Сент-Іва та ініціатором пошуків Шамбали й Агартти був літератор та психіатр, керівник відділу в інституті експериментальної медицини Олександр Барченко (1881-1938), який діяв під патронатом начальника Спецвідділу ОГПУ Г.Бокія. Колізіям ідеї Шамбали саме в СРСР присвячена вже згадана книга А.Андреева [16].

Аналогічні експедиції в напрямку Тибету здійснювала нацистська “Аненербе” (“Спадок предків”), реалізаторка концептуальних ідей аріософських товариств “*Thule*” і “*Vril*”. Головна роль у цій акції відводилася обер-штурмфюреру СС Ернсту Шефферу, а також другові Гітлера шведському досліднику Свену Хедіну, якому сприяв тодішній далай-лама Тхутпен Гьяцо. Перипетіям взаємовідносин тибетців з нацистами присвячені спеціальні дослідження В.Теліцина і В.Гримвальда [17].

Представники сучасного теософського езотеризму вважають, проте, що автором найпершого повідомлення європейцям про мудреців зі Сходу на чолі з Іархом (“Лікар-Правитель”) є піфагорієць Аполлоній Тіанський, який жив в епоху Нерона – в часи гонінь на всіх, хто “носить рубище” (тобто філософів), та разом з Діоном Хризостомом був прихильником Доміціана: ...”Прийшли ми до істинно мудрих мужів, котрим відоме грядуще”... Пагорб, на якому мешкають мудреці, висотою приблизно з афінський Акрополь, стоїть серед рівнини і однаково добре укріплений з усіх боків, оточений скелястим урвищем. На скелях то тут, то там видно сліди роздвоєних копит, обриси борід та облич, а подекуди і відбитки спин, мовби від тіла, що скотилося вниз. Говорять, що Діоніс, маючи намір разом із Гераклом захопити фортецю, наказав панам йти на приступ, вважаючи

їх здатними вистояти у випадку землетрусу, але вони були вражені перунами мудреців і покотилися хто куди, а на скелях відбилася картина цього даремного падіння. А ще подорожні, за їх власними словами, бачили хмару довкола пагорба, на котрому мешкають індуси, які стають за бажанням, то видимими, то невидимими... Сам Аполлоній бачив там криницю глибиною у чотири сажні, з порожнини якої виходило яскраве синє сяйво..., вода її шанується як заповідна ... слугує запорукою клятви. Біля криниці є кратер, що дихає вогнем і вивергає свинцеве полум'я, але не має ні диму, ні запаху... Тут індуси очищуються від мимовільних гріхів – тому мудреці називають криницю “криницею викривання”, а вогонь – “вогнем прощення”. За словами Аполлонія, йому довелося бачити дві кам'яні посудини: посудину дощів і посудину вітрів... А ще виявилися на пагорбі кумири богів, і не тільки індійських або єгипетських – тут нічого дивного нема, – але й давньогрецьких: то були статуї Афіни Градодержиці, Аполлона Делоського і Діоніса Лімнейського, а також Аміклейського, і безліч інших, таких же давніх. Всі ці кумири були зведені індійськими мудрецькими і шанувалися на еллінський лад. Мешкають мудреці в самій середині Індії, і на пагорбі у них влаштоване підвищення, яке зображає пуп землі: тут вони запалюють священний вогонь, котрий ніби отримують від проміння сонця – і до Сонця кожен полудень вони здійснюють піснеспиви... “Я бачив індійських брахманів, що мешкають на землі і не на землі, без стін оборонених і не володіють нічим, крім усього суцього”... (Флавій Філострат, “Життя Аполлонія Тіанського”, 3: 13-15). Аполлонію Тіанському належить афоризм: “Всілякий мудрий, хто явився від індусів” (Флавій Філострат, “Життя Аполлонія Тіанського”, 5: 25).

Таким чином, можна констатувати, що міфологема Шамбали в сучасній європейській ультраправій традиції виконує роль “утопічної держави”, ідеальної моделі розв'язання найбільш актуальних проблем, пропонуючи людині у своєму реальному житті поводитися так, начебто це можливо, тобто реалізацію бажаного на підсвідомому рівні в умовах як травматичної ситуації (як тоталітарної, так і посттоталітарної дійсності), так і під тиском звичайних “дискурсивних практик”, що нав'язують владні відносини у всіх сферах життя.

1. Гуцуляк О.Б. Європейські “нові праві”: “Метаполітика” через “деміургію” // Людина і політика. – К., 2001. – №6. – С.64-74; Гуцуляк О.Б. “Нові праві” як характерні представники сучасного неоязичництва // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – Вип. 2. – С.106-114; Гуцуляк О. Неоязичництво другої половини ХХ сторіччя як парадигма свідомості суб'єкта цивілізаційно-культурного процесу // Людина і політика. – К., 2000. – № 3. – С.64-68; Гуцуляк О.Б. Неоязичництво як явище зміни парадигми в умовах антагонізму соціуму і природи // Збірник наукових праць: Філософія,

- соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – Вип. 4. – Ч. 1. – С.197-206; Гуцуляк О.Б. Сутність і форми вияву феномена української “Рідної віри” другої половини ХХ сторіччя (Філософський аналіз) // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – Вип. 1. – С.64-72; Гуцуляк О. Неоязичництво як явище перелому тисячоліть // Історія релігій в Україні: Праці Х Міжнародної наукової конференції. – Львів: Логос, 2000. – Кн. 2. – С.15-19; Гуцуляк О.Б. Фактор мая: Язическа репліка в постмодерному дискурсі // Плерома. – Івано-Франківськ, 1996. – №1-2. – С.71-76.
2. Трунгпа Ч. Шамбала: Священный путь воина / Пер. с англ. – К.: София; М.: ИД “Гелиос”, 2001. – 208 с.
 3. Иванов С. Восточная политика Ватикана и католические миссии в средневековой Азии (Китай и Япония) // Вопросы истории докапиталистических обществ Центральной Азии и Дальнего Востока / Отв. ред. В.И.Васильев. – М., 1974. – С.174-197.
 4. Супрунов В., Немнадь И. В поисках Голубой Лебедии: Чема де Кереші – исследователь Тибета // Вокруг света. – М., 1981. – № 12. – С.23-25.
 5. Рерих Н. Алтай – Гималаи: Путевой дневник / Предисл. К. Брэгдона. – Рига: Виеда, 1992.
 6. Иванускайте Ю. Путешествие в Шамбалу / Пер. с литов. – М.: София, Гелиос, 2002. – 400 с.
 7. Голованов В. Видение Азии: Тывинский дневник // Новый мир. – Москва, 2002. – №11.
 8. Томас Е. Шамбала, оаза світла // Всесвіт. –Київ, 1991. – №9 – С.211-213.
 9. Мармарко М. Масонство: Страницы истории (Пер. с итал.) // Европейский альманах: История. Традиция. Культура / Отв. ред. А.О.Чубарян. – М.: Наука, 1990. – С.154-169.
 10. Голованов В. Видение Азии: Тывинский дневник // Новый мир. – Москва, 2002. – №11.
 11. Рерих Н. Алтай – Гималаи: Путевой дневник / Предисл. К. Брэгдона. – Рига: Виеда, 1992.
 12. Голованов В. Видение Азии: Тывинский дневник // Новый мир. – Москва, 2002. – №11.
 13. Агни-Йога: Россия настоящая и будущая / Сост. В. Крупко, Т. Воробьева. – Рига: Виеда, 1991. – 32 с.
 14. Рерих Н. Алтай – Гималаи: Путевой дневник / Предисл. К. Брэгдона. – Рига: Виеда, 1992.
 15. Генон Р. Царь Мира (Пер. с фр.). – Коломна: КЦ “Лига”, 1993. – 78 с.
 16. Андреев А.И. Время Шамбалы. – СПб.: ИД “Нева”; М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2002. – 383 с.
 17. Телицын В.Л. Проект “Аненербе”: Наследие предков и Третий рейх. – М.: Олимп; Изд-во Астрель; Изд-во АСТ, 2001. – 432 с.; Гримвальд В. Германия и Тибет (Пер. с англ.) // Золотой грифон: Новое евразийское обозрение. – 2002. – № 4. – С.17-19.

Hutsuliak O.

MYTH ABOUT SHAMBHALA IN FAR RIGHT EUROPEAN TRADITION

In article it is told about collisions of a myth about Shambhala in the European far right tradition, starting from the first messages on it of the European Catholics – monks wandering in the Central Asia, and occultists of XVIII-XIX centuries up to representatives of “ conservative revolution “ XX century, movement “ new right “ and representatives neopaganism (neoheathenism) attitudes (so-called movement New Age).